

Praktyczny przewodnik logopedyczny, czyli co trzeba wiedzieć o diagnozie i terapii logopedycznej.

1. Kto to jest logopeda?

Logopeda jest specjalistą, który może:

- Nauczyć Twoje dziecko prawidłowo wymawiać wszystkie głoski języka polskiego.
- Nauczyć je prawidłowo połykać.
- Nauczyć je prawidłowo i wydajnie oddychać.
- Pomóc mu „pozbyć się jąkania” (niepłynności mówienia).
- Nauczyć je, jak dbać o swój głos.
- Pomóc mu w nauce czytania i pisania, jeśli zajdzie taka potrzeba.
- Nauczyć je różnicować głoski podobne do siebie brzmieniowo.

2. Kiedy należy udać się z dzieckiem do logopedy?

- Podczas artykulacji głosek s, z, c, dz, sz, ż, cz, dż, t, d, n dziecko wsuwa język między zęby lub ociera nim o wargę. W każdym wieku jest to wada, z której niestety się nie wyrasta. Im dłużej zwlekamy, tym bardziej wada się utrwała.
- Dostrzegamy zmiany anatomiczne w budowie narządów mowy dziecka lub mamy wątpliwość czy dziecko dobrze słyszy.
- Po ukończeniu 4 roku życia dziecko:
 - wymawia głoski s, z, c, dz jak ś, ź, ć, dź
 - zamienia głoski dźwięczne na bezdźwięczne, np. **d** na **t** (dom = tom), **w** na **f** (woda = fota), **g** na **k** (gęś = kęś), **b** na **p** (buda = puta)
 - myli głoski dźwiękopodobne, np. c - s (sala = cała), sz - cz i inne.
- Dziecko zniekształca, zastępuje głoski innymi, nie znanymi w języku polskim, np. gardłowo wymawia głoskę r.
- Jeżeli nasila się problem rozwojowej niepłynności mówienia (zacinanie, powtarzanie sylab)
- Dziecko mówi nawykowo przez nos
- Kiedy rozwój mowy dziecka:
 - 2-letniego jest na poziomie mowy dziecka rocznego (wymienia kilka słów),
 - 3-letniego jest na poziomie mowy dziecka 1,5 rocznego (tworzy jedynie równoważniki zdań, a słownictwo jest na poziomie dziecka 1,5 rocznego)
 - 4-letniego jest na poziomie mowy dziecka 2-letniego (formułuje zdania proste, słownictwo czynne jest na poziomie dziecka 2-letniego, tj. około 300 słów),
 - 5-letniego jest na poziomie mowy dziecka 2,5-letniego (nadaje zdania proste, słownictwo na poziomie dziecka w wieku 2,5 lat),

- 6-letniego jest na poziomie dziecka 3-letniego (pojawiają się zdania złożone, dziecko wymawia 1000-1500 słów),

- 7-letniego jest na poziomie mowy dziecka 3,5-letniego.

Schemat powstawania głosek w procesie rozwoju mowy dziecka

WIEK DZIECKA	ARTYKULACJA GŁOSEK
pierwsze miesiące życia	powstają przypadkowe dźwięki tzw. Głuzenie
ok. 6 miesiąca życia	powtarzanie usłyszanych dźwięków tzw. Gaworzenie
1-2 rok życia	pojawiają się pierwsze wyrazy: mama, tata, baba, dziecko wymawia samogłoski ustne: a, o, e, i, u, y oraz spółgłoski: p, b, m, d, t, n, a także zmiękczone: pi, bi, mi
2-3 rok życia	pojawiają się proste zdania, dziecko wymawia samogłoski nosowe: ę, ą i spółgłoski: w, f, wi, fi, ś, ź, ć, dź, ń, l, li, k, g, ch, ki, gi, chi, j, ł, pojawiają się spółgłoski s, z, c, dz
4-5 rok życia	pojawia się głoska r oraz głoski: sz, ż, cz, dż
5-6 rok życia	utrwalane są głoski: sz, ż, cz, dż
7 rok życia	technika mówienia opanowana

Przyczyny problemów z wymową

- Zbyt długie karmienie butelką
- Zbyt długie ssanie smoczka
- Ssanie kciuka
- Dłużej utrzymujący się katar
- Przerośnięty trzeci migdał
- Problemy z przerośniętymi migdałkami podniebiennymi
- **Infantylny sposób połykania**
- **Wada zgryzu**
- Zbyt krótkie wędzidełko podjęzykowe lub wędzidełka wargowe
- Wczesna próchnica zębów mlecznych
- Rozszczep podniebienia lub /i warg
- **Nieprawidłowe oddychanie**
- Niedosłuch
- Dostarczanie nieprawidłowych wzorców wymowy (mówienie dziecięciniałe do dziecka)

Czego możesz się spodziewać podczas wizyty u logopedy?

- Sprawdzenia budowy aparatu artykulacyjnego (zgryz, język, podniebienie)
- Badania sposobu połykania

- Pytań dotyczących: rozwoju mowy dziecka, rozwoju psychomotorycznego, przebiegu ciąży i porodu
- Zbadania sposobu realizacji wszystkich głosek języka polskiego
- Zbadania słownictwa dziecka, sposobu jego wypowiedzania się
- Badania pamięci słuchowej dziecka
- Badania analizy i syntezy słuchowej, pisania i czytania u dzieci siedmioletnich i starszych
- Sprawdzenia sposobu oddychania, tempa mówienia, rodzaju fonacji

Od czego zależy skuteczność terapii logopedycznej?

- Od rodzaju wady wymowy lub/i/ zaburzenia mowy
- Od sprawności umysłowej dziecka
- Od sprawności aparatu artykulacyjnego
- Od prawidłowej kompleksowej diagnozy
- Od systematyczności w uczęszczaniu na zajęcia logopedyczne i ćwiczeń z dzieckiem w domu
- Od wczesnego rozpoczęcia terapii
- Od aktywnego i świadomego udziału zarówno rodzica jak i dziecka w terapii
- Od porozumienia terapeuty z rodzicem
- Od kompetencji logopedy

Od czego zależy czas trwania leczenia logopedycznego?

- Od rodzaju zaburzenia
- Od rozległości deficytów
- Od wieku dziecka, w którym zgłoszono je na terapię
- Od współpracy terapeuty z rodzicami
- Od systematyczności w ćwiczeniach z dzieckiem

Kto wspomaga logopedę w jego pracy

- **Psycholog**- określa poziom rozwoju wszystkich funkcji poznawczych i rozległości ewentualnych deficytów
- **Ortodonta**- zbada budowę zgryzu i ustali program ewentualnego leczenia (aparat ortodontyczny, ćwiczenia, zabiegi)
- **Laryngolog**- zbada budowę jamy ustnej, nosowej, pomoże usunąć przyczyny problemów z oddychaniem (trzeci migdał, skrzywiona przegroda, katar, polipy), podetnie skrócone wędzidełko, zbada słuch
- **Foniatra**- zdiagnozuje ewentualne problemy z głosem i ustali rodzaj leczenia

- **Pedagog**- bada poziom umiejętności szkolnych dziecka: pisania (ortografia), czytania, rozumienia przeczytanych treści oraz podejmie pracę w celu wyrównania deficytów w zakresie wyżej wymienionych umiejętności
- **Pediatra**- służy rodzicowi pomocą, w dotarciu do wszystkich w/w specjalistów

Etapy korekcji wad wymowy.

- Ćwiczenia usprawniające narządy artykulacyjne w formie zabawy
- Wywołanie prawidłowej głoski
- Utrwalenie prawidłowej wymowy głoski w logotomach (syłabach) i grupach spółgłoskowych
- Utrwalenie prawidłowej wymowy danej głoski w wyrazach (w nagłosie, w śródgłosie, wygłosie)
- Utrwalanie prawidłowej wymowy głoski w zestawach wyrazowych, wyrażeniach dwuwyrzowych
- Prawidłowa wymowa danej głoski w zdaniach
- Prawidłowa wymowa głoski w wierszykach, krótkich tekstach czytanych i mówionych z pamięci w gabinecie logopedycznym
- Prawidłowa wymowa zaburzonej głoski w mowie spontanicznej

Co możesz zrobić dla swojego nienarodzonego jeszcze dziecka?

- Przed zajściem w ciążę zaszczep się przeciwko groźnym dla płodu chorobom zakaźnym (rózyczka, grypa, toksoplazmoza)
- Dbaj o prawidłowy przebieg ciąży (nie palić papierosów, nie pić alkoholu, nie stosować innych używek)
- Unikaj stresów
- Odwiedzaj systematycznie lekarza ginekologa
- Wykonuj wszystkie niezbędne badania prenatalne (kontroluj swoje ciśnienie i poziom cukru)
- Uprawiaj dozwolone sporty
- Odżywiaj się prawidłowo
- Jak najczęściej mów do dziecka, głaszcz je, okazuj mu dużo czułości, słuchaj z nim muzyki i śmieję się do niego (po prostu stymuluj jego rozwój jeszcze w łonie).

Co możesz zrobić dla dziecka, które jest już na świecie?

- Uważnie obserwuj jego rozwój
- Stosuj się do poleceń lekarzy
- Nie lekceważ żadnych symptomów chorobowych

- Dużo czytaj i rozmawiaj ze specjalistami na temat rozwoju dziecka, głównie z psychologiem i logopedą
- Zapewnij mu warunki do prawidłowego rozwoju, wzrostu, nauki
- W przypadku zauważenia jakichkolwiek nieprawidłowości udaj się natychmiast do specjalisty

JAK ZAPOBIEGAĆ NIEKTÓRYM WADOM WYMOWY

CZYLI O CZYM KAŻDY RODZIC WIEDZIEĆ POWINIEN

Co wpływa na mowę dziecka?

Czynniki wewnątrzpochodne, związane z uwarunkowaniami genetycznymi lub ogólnie z organizmem dziecka oraz czynniki zewnętrzne, nazwijmy je środowiskowymi.

*** Czynniki wewnątrzpochodne związane są:**

- z budową i sprawnością narządów mowy - aparatu artykulacyjnego (jama ustna, nosowa i gardłowa), fonacyjnego (krtani), oddechowego,
- ze słuchem fizycznym,
- z funkcjonowaniem mózgu i dróg unerwiających narządy mowne,
- z psychiką, intelektem, emocjami dziecka.

*** Czynniki środowiskowe to:**

- postawa rodziców lub opiekunów pobudzająca dziecko do mówienia, wyrażająca się zainteresowaniem mową dziecka,
- wzorzec językowy dostarczany dziecku przez osoby z jego otoczenia,
- różnorodne doświadczenia słuchowe.

Co nie sprzyja rozwojowi mowy?

- zbyt krótkie wędzidełko podjęzykowe,
- ubytki zębowe,
- nieprawidłowy zgryz,
- oddychanie przez usta,
- krótki wydech,
- niesprawne wargi i język oraz/lub słabe czucie ułożenia warg i języka,
- nadwrażliwość śluzówki w jamie ustnej,
- zaburzenia czucia w obrębie aparatu artykulacyjnego,
- niedosłuch (i inne poważniejsze problemy ze słuchem),
- niedostatecznie ukształtowany słuch fonematyczny,

- karmienie z butelki,
- ssanie smoczka.